

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Ступінь вищої освіти	магістр	Форма навчання	денна/заочна	Навчальний рік/семестр	2024/2025
----------------------	---------	----------------	--------------	------------------------	-----------

Силабус

Назва навчальної дисципліни	Формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО
Кафедра	Педагогіки, психології, початкової, дошкільної освіти та управління закладами освіти
Освітня програма	012 Дошкільна освіта (магістр)
Тип дисципліни, кількість кредитів та годин (лекції/практичні/семінарські/лабораторні заняття/самостійна робота)	Тип дисципліни (обов'язкова чи вибіркова): Кількість кредитів: 4 кред. (120 год.), Лекції: 20 Практичні (семінарські) заняття: 16. Лабораторні заняття: - Самостійна робота: 84 Вид контролю: іспит
Викладач(і) відповідальний(і) за викладання навчальної дисципліни (імена, прізвища, наукові ступені і звання, адреса електронної пошти викладача/ів)	Біда Олена Анатоліївна, доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та психології e-mail: tetyanna@ukr.net
Пререквізити навчальної дисципліни	Інформаційні технології в освіті і науці; Інноваційні технології організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.
Анотація дисципліни, мета, завдання та очікувані програмні результати навчальної дисципліни, загальні та фахові компетентності, основна тематика дисципліни	Анотація курсу Начальна дисципліна «Формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО» представлена в обов'язковій частині освітньої програми 012 Дошкільна освіта другого (магістерського) рівня вищої освіти для підсилення фахових компетентностей та поглиблення знань і умінь адекватного спілкування з представниками іншомовних культур та етносів, досягнення міжкультурного порозуміння, що важливо в закарпатському регіоні України. Навчальна дисципліна знайомить студентів із засадничими етапами і особливостями розвитку міжкультурної комунікації як галузі наукового знання в умовах сучасної глобалізації та сприяє формуванню міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО. Вона забезпечує особистісний і професійний розвиток студента та спрямована на формування бікультурної

або мультикультурної особистості в сучасному глобальному світі. Основними організаційними формами навчання є лекційні та практичні заняття. Лекції покликані підвищити інтерес студентів до глибшого самостійного вивчення питань курсу. Практичні заняття закріплюють набуті на лекціях і під час самостійної підготовки знання з курсу, формують у студентів систему поглядів щодо комунікації між представниками різних національних і лінгвокультурних спільнот, мовним стереотипам і нормам поведінки, усталеним моделям сприйняття та оцінювання явищ та предметів представниками різних народів та культур. Лекційна тематика базується на принципових положеннях міжкультурної комунікації з метою формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО психології, культурології і має науково-пізнавальну спрямованість. На практичних заняттях розглядаються найбільш проблемні питання курсу і у вигляді дискусій, так і у формі доповідей і презентацій студентів.

Мета: ознайомлення майбутніх вихователів ЗДО з розвитком сучасних наукових концепцій, понять, методів і технологій міжкультурного спілкування; оволодіння здобувачами вищої освіти знаннями про сутність іншомовного міжкультурного спілкування, вміннями здійснювати міжмовне і міжкультурне посередництво, реалізувати різні моделі спілкування з метою забезпечення взаєморозуміння, формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО, до складу якої входять міжкультурні знання, вміння, навички та особисті якості (лінгвосоціокультурна спостережливість і чутливість, емпатія, уміння передбачати міжкультурні непорозуміння і уникати їх).

Завдання курсу:

- сформувати міжкультурну компетентність у майбутніх фахівців;
- ознайомити майбутніх вихователів ЗДО з історією виникнення та теоретичними засадами та з методами дослідження міжкультурної комунікації;
- ознайомлення з різними теоретичними підходами до теорії міжкультурного спілкування і різними методологіями вирішення міжкультурних проблем;
- розвинути здатність до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки, культурну сприйнятливості майбутнього фахівця;
- навчання вільно оперувати основними термінами й положеннями теорії міжкультурної комунікації;
- сформувати навички й вміння застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного контакту;
- розширення діапазону навичок вербальної та невербальної комунікації;
- навчання обирати певний тип поведінки й поводитися відповідно до оточуючого культурного середовища;
- розпізнавання стресу, що отримує кожен, хто опиняється в незнайомому середовищі, та вмінню управляти ним;
- напрацювання навичок продуктивного спілкування в

незнайомому культурному оточенні.

Курс спрямований на розвиток творчого методичного мислення майбутніх вихователів ЗДО, яке допоможе їм у вирішенні різноманітних дослідницьких та методичних задач і передбачає тісний зв'язок теорії з практикою.

Очікувані програмні результати навчальної дисципліни

ПРН-1. Знати і використовувати в практичній діяльності законодавчу базу дошкільної освіти, критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні.

ПРН-2. Знати нормативно-правові документи, що регламентують діяльність закладів дошкільної освіти різного типу, впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології і генерувати нові ідеї в їх організацію освітнього процесу.

ПРН-3. Встановлювати взаємодію з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками з метою забезпечення якості дошкільної освіти, реалізації дослідницьких та інноваційних проєктів.

ПРН-4. Аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності.

ПРН-5. Організовувати методичний супровід освітньої діяльності в мультикультурному середовищі закладу дошкільної освіти для формування в дітей поваги до різних національностей та здатності до взаємодії.

ПРН-8. Виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень.

ПРН-9. Застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання психолого-педагогічних дисциплін і обирати відповідні технології та методики.

ПРН-10. Володіти уміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

ПРН-13. Прогнозувати, проектувати та коригувати педагогічну комунікацію з іншими суб'єктами освітньо-виховного процесу на засадах етики професійного спілкування, застосовуючи правила мовленнєвого етикету.

ПРН-14. Готовність до систематичного підвищення своєї професійно-педагогічної майстерності; уміти усвідомлювати рівень власної діяльності, своїх здібностей, бачити причини недоліків у своїй роботі, в собі; володіти навичками самоудосконалення, уміти використовувати механізм самооцінки власних досягнень.

Загальні компетентності

КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

КЗ-2. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

КЗ-3. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
КЗ-5. Здатність працювати в команді.
КЗ-6. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності
КЗ-7. Здатність спілкуватися державною мовою.
КЗ-8. Здатність до іншомовного спілкування в конкретних сферах і ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності

КС-1. Здатність організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій.
КС-2. Здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти.
КС-3. Здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами.
КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти.
КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості.
КС-7. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками.
КС-8. Здатність застосовувати вітчизняний і зарубіжний досвід; супроводжувати впровадження в освітню програму нових методів навчання в освіті угорськомовних меншин; здатність до вивчення потенційних можливостей і специфічних культурних потреб учнів, реалізації індивідуальних програм супроводу.
КС-9. Здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики.
КС-10. Здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці.
КС-11. Здатність до професійної відповідальності. Відповідати за життя і здоров'я кожної дитини, приймати професійні рішення щодо соціалізації та адаптації дітей з урахуванням їхнього природного потенціалу; усвідомлювати відповідальність за результати своєї професійної роботи.

Основна тематика дисципліни

Модуль 1. Міжкультурна компетентність як можливість педагога здійснювати багатоаспектний діалог носіїв різних мов

Тема 1: Міжкультурна компетентність як галузь наукового знання і навчальна дисципліна.

Мета і завдання курсу «Формування міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО» як навчальної дисципліни. Актуальність вивчення проблеми міжкультурної

компетентності. Становлення міжкультурної компетентності та її місце в системі освіти та практичної діяльності майбутніх вихователів ЗДО. Предмет, об'єкт та суб'єкт міжкультурної компетентності майбутніх вихователів ЗДО. Методологія та понятійний апарат міжкультурної комунікації майбутніх вихователів ЗДО.

Тема 2: Поняття і сутність міжкультурної комунікації.

Основні теорії міжкультурної комунікації. Основні підходи до визначення поняття «міжкультурна комунікація». Комунікація і спілкування: спільне, відмінне.

Тема 3: Шляхи засвоєння іншої культури.

Об'єктивні засновники багатоманітності культур. Проблема «чужерідності» культури. Механізми інкультурації. Соціалізація. Інкультурація (культурна трансмісія). Акультурація в міжкультурній комунікації. Основні форми акультурації. Культурна адаптація. Культурний шок. Модель засвоєння «чужої» культури М.Беннета.

Тема 4: Комунікація та зустріч культур.

Зіткнення культур як особливий різновид

Культурного контакту. Зіткнення культур в різних сферах суспільного життя. Міжкультурна й етнокультурна компетенція, їхні складники. Мовна репрезентація стереотипів. Прецедентні феномени, їхня роль в міжкультурній компетентності.

Модуль 2. Комунікативні перешкоди та шляхи їх подолання у роботі вихователів ЗДО.

Тема 5: Міжкультурна комунікація та міжкультурна компетентність у вивченні мов.

Поняття комунікативної компетентності. Структура комунікативної компетентності. Поняття і сутність толерантності. Толерантність як результат міжкультурної компетентності. Інтолерантність. Міжкультурна компетентність в міжкультурній комунікації: її рівні, засоби підвищення.

Тема 6: Види, типи, форми, моделі міжкультурної комунікації з метою формування міжкультурної компетентності у майбутніх вихователів ЗДО

Види моделі міжкультурної комунікації: вербальна міжкультурна комунікативна компетентність, невербальна міжкультурна комунікативна компетентність, паравербальна міжкультурна комунікативна компетентність. Специфіка вербальної комунікації. Форми вербальної комунікації.

Тема 7: Проблема розуміння сутності міжкультурної комунікації майбутніми вихователями ЗДО.

Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання. Поняття розуміння в міжкультурній комунікації. Проблема сприйняття в міжкультурній комунікативній компетентності. Взаємодія і взаєморозуміння. Основні прийоми та способи досягнення взаєморозуміння. Атракція в міжкультурній комунікації. Атрибуція та її роль в формуванні міжкультурної комунікативної компетентності.

Тема 8: Поняття національного характеру.

Особливості менталітету. Міжкультурна комунікація як

		інтегрована галузь, яка передбачає залучення для її потреб категорій, що сформувались в інших суміжних науках.
Критерії контролю та оцінювання результатів навчання		
Семестрові завдання	Бали	Критерії оцінювання
Проаналізувати ситуації і визначити причини комунікативного збою. Навести приклади соціокультурної коректності.	3	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.
З'ясувати відмінності міжкультурного й етнічного конфліктів. Запропонувати шляхи розв'язання міжкультурних конфліктів. Виокремити етнічні, расові та культурні стереотипи. Запропонувати підходи до успішного міжкультурного спілкування. Розробити поради для міжкультурного спілкування.	7	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.
Виокремити основні проблеми розмежування вербального та невербального у комунікації. Показати відмінність невербального у різних	5	Кількість балів за роботу залежить від дотримання таких вимог: своєчасність виконання навчальних завдань; повний обсяг їх виконання; якість виконання навчальних завдань; самостійність виконання; творчий підхід у виконанні завдань; ініціативність у навчальній діяльності.

культурах.

Критерії оцінювання

Навчальні досягнення студентів із дисципліни оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
75–81	C		
64–74	D		
60–63	E	задовільно	
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R ДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи RHP (до 70 балів): $R \text{ ДИС} = RHP + RAT$.

Відповіді на практичних заняттях (усна відповідь, відповіді на запитання викладача, проведення фрагменту заняття, презентація) – 20 балів.

Самостійна робота – 15 балів.

Контрольна робота – 25 балів.

Усний екзамен – 40 балів

Загалом – 100 балів.

До екзамену допускаються студенти, які відвідували лекційні та практичні заняття, опрацювали рекомендований мінімум навчальних завдань, прозвітували про самостійну роботу, провели показові заняття (фрагменти) і накопили 60 балів на протязі одного семестру.

Важливою передумовою допуску до іспиту є відпрацювання пропущених лекційних занять. Контроль проводиться, як правило, шляхом письмового виконання індивідуальних завдань із подальшою перевіркою їх викладачем та оголошення оцінки.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

		- методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда; - методи письмового контролю: письмове тестування, розробка уроку; - методи самоконтролю: самооцінка, самоаналіз.
Інша інформація про дисципліну (технічне та програмне забезпечення дисципліни тощо)	<i>Політика щодо академічної доброчесності.</i> Усі види письмових робіт перевіряються на наявність плагіату і є такими, що виконані при наявності не менше 80% оригінальності авторського тексту. Списування під час виконання письмових контрольних видів робіт заборонено. Користуватися мобільними пристроями під час проведення різних видів контролю успішності, дозволяється лише з дозволу викладача. <u>Положення про академічну доброчесність в ЗУІ</u> <u>Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освіти в ЗУІ</u> Методичне забезпечення • підручники, навчальні посібники, навчально-методичні посібники, наукові періодичні видання; • плани-конспекти лекцій, практичних занять; – індивідуальні семестрові завдання та методичні рекомендації для самостійної роботи слухачів; • мультимедійні презентації до навчальних занять; навчальні відеофільми, відеофрагменти уроків, виховних заходів у закладах освіти.	
Рекомендовані джерела (основна та допоміжна література), електронні інформаційні ресурси	Список рекомендованих джерел 1. Атрощенко Т. О. Особливості організації практики майбутніх учителів початкових класів в умовах поліетнічного регіону: методичні рекомендації для студентів спеціальності 013 «Початкова освіта». Мукачєво : МДУ, 2018. 65 с. 2. Атрощенко Т. О. Формування міжетнічної толерантності майбутніх учителів початкової школи: теорія і методика: [моногр.]. Мукачєво: Мукачівський державний університет, 2019. 552 с. 3. Атрощенко Т. О. Формування міжетнічної толерантності майбутнього вчителя початкових класів: навч.-метод. посіб. для студ. спец. 013 «Початкова освіта» денної та заочної форми навчання. Мукачєво: МДУ, 2018. 102 с. 4. Атрощенко Т., Козубовська І. Зарубіжний досвід підготовки фахівців в системі полікультурної освіти. Методичні рекомендації. Ужгород УжНУ, 2016. 43 с. 5. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. – К.: Академія, 2004. 6. Бацевич Ф.С. Словник термінів міжкультурної комунікації. – К.: Довіра, 2007.	

7. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : Підручник [Електронний ресурс] / О. О. Косенко Ю. С. Основи теорії мовної комунікації : навч. посібник [Електронний ресурс] / Ю.В. Косенко. – Суми: Сумський державний університет. – 2011. – 187 с. Режим доступу: <http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/30280>
8. Селіванова. – Вид-во: Чабаненко Ю.А., Черкаси. – 2011. – 348 с. Режим доступу: https://eknigi.org/gumanitarnye_nauki/150588-osnovi-teoriyi-movnoyikomunikaciyi.htm
9. Серажим К. С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія архітектоніка, варіативність: монографія. К.: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. 392 с.

Інтернет-ресурси

1. Проблема культури та міжкультурної комунікації у філософо-соціологічному аспекті http://novup.kpi.ua/2008-3/02_Zaharchuk.pdf
2. Проблема перекладності в світлі лінгвістичного релятивізму http://philology.knu.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_5_1/461_464.pdf